

Til Folketingets Retsudvalg

Høring over betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE

Retssikkerhedsfonden, som er blevet hørt over Justitsministeriets udkast til ny lovgivning om efterretningstjenesterne, er blevet forsinket i udarbejdelsen af vurderingerne. Vi har i dag fremsendt kommentar til lovudkastet fra to af vore medlemmer Pernille Boye Koch og Preben Wilhjelms.

Retssikkerhedsfonden støtter de i kommentarerne fremsatte synspunkter og forslag, og ville sætte pris på om medlemmerne måtte få tilsendt besvarelsen af høringen.

Med venlig hilsen

Ole Espersen
formand

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato:
Navn:
Side

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehaug Fhv. landsdommer
Preben Wilhjelms Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur., mag.scient.soc.
Hans Henrik Brydesholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen Advokatfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Kranup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv. sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv. højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorkonsulent, cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver, cand.jur.
Jens Eilo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Per Ole Träskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv. folketingsmedlem
Pernille Boye Koch Cand.jur. ph.d. lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Til Justitsministeriet og Forsvarsministeriet

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Preben Wilhelm

Indstilling til høringssvar ang. betænkning nr. 1529/2012, specielt forslag til Lov om Politiets Efterretningstjeneste

GENERELT

Den omhandlede betænkning, i det følgende kaldet WP (efter Wendler Pedersen-udvalget) har været under udarbejdelse reelt siden 2009, eller nøjagtig i samme periode, som Folketingets Udvalg for Forretningsordenen har skullet forholde sig til PET-kommissionens Beretning af 2009. Da Folketingets Udvalg for Forretningsordenen i sin beretning af 19. december 2011, i det følgende kaldet UF, under punkt 2.3 direkte opfordrer til, "at regeringen følger hurtigt op på (WP-) betænkningen og fremlægger et forslag til en ny samlet regulering af PET's virksomhed" og flere steder henviser til den ventede betænkning fra WP-udvalget, findes det relevant i sådanne sammenhænge at referere også til UF.

Vi bør kunne være enige i den grundlæggende betragtning, at det med PETs vigtige funktion, vidtgående beføjelser og begrænsede muligheder for åbenhed må anbefales, at vilkårene for PETs arbejde fastlægges ved lov, at mulighederne for administrative ændringer af disse vilkår begrænses, og at kontrollen med tilvejebringelsen og behandlingen af personoplysninger varetages af et uafhængigt kontrolorgan til erstatning af Wamberg-udvalget (Tilsynet).

Vi bør på det kraftigste støtte forslaget om, at en ny PET-lov vedrørende oplysninger om personoplysninger benytter begrebet "behandling" i.st.f. det tidligere "registrering", idet vi forudsætter, som det også er forudsat i WP's bemærkninger, at begrebet "behandling" som i persondataloven omfatter "indsamling, registrering, systematisering, opbevaring" m.v., idet vi går ud fra, at man herved har udelukket omgåelse i form af 'arbejdskartoteker' mv.

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehauge Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyngge Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur., mag.scient.soc.
Hans Henrik Brydesholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen Advokatfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Krarup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Løkdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv. sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv. højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver, cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver, cand.jur.
Jens Elo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv. folketingsmedlem
Pemille Boye Koch Cand.jur., ph.d. lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Ad § 1, stk. 1:

I opregningen af PETs opgaver forekommer punkt 4 efter ordlyden at være nærmest grænseløs. I bemærkningerne henvises til de opgaver, PET allerede har overtaget fra det tidligere NEC (alvorlig kriminalitet, gidseltagninger og farlige anholdelser). Spørgsmålet er, om man ikke med fordel kan præcisere dette i selve lovteksten. Med justitsministerens beføjelse efter stk. 2 til at henlægge andre opgaver end de opregnede til PET, vil en præcisering af punkt 4 ikke forhindre nye opgaver, kun sikre, at det ikke er PET selv, men justitsministeren, der skal afgøre, hvad der har saglig og relevant forbindelse til PETs opgaver i øvrigt.

Ad § 1, stk. 2:

Justitsministerens beføjelse rækker if. bemærkningerne ud over beføjelsen til instrukser. Det rejser spørgsmålet, om anvendelse af stk. 2 ikke bør forudsætte godkendelse fra eller i det mindste orientering af Folketingets kontroludvalg.

Ad. § 2:

Forslaget opererer med tre 'tærskler' for PETs beføjelser til indsamling og behandling af oplysninger. Her er anvendt den laveste tærskel ("kan have betydning"), som i bemærkningerne præciseres således, at det "ikke på forhånd kan udelukkes, at oplysningen har relevans". Det er en meget lav tærskel, om nogen overhovedet, og det er svært at se (og fremgår ikke af bemærkningerne) i hvilke tilfælde det kan være berettiget at indhente oplysninger, hvis det ikke "må antages at have betydning for varetagelse af tjenestens opgaver", som er den næste tærskel, jf. § 3.

Ad § 3:

Kriteriet for andre forvaltningsmyndigheders pligt til at videregive oplysninger til brug for PET foreslås at være, at PET "oplyser, at oplysningerne må antages at have betydning ..." Da videregivelse af oplysninger fra andre forvaltningsmyndigheder erfaringsmæssigt kan være et kontroversielt spørgsmål, og da det foreslåede tilsyn ifølge den foreslåede § 14 bl.a. har til opgave at kontrollere overholdelsen af denne bestemmelse, ville det være betryggende og egnet til at "styrke befolkningens tillid til efterretningstjenesten", som der udtrykkes ønske om i FU, punkt 2.3, hvis der gives mulighed for, at den pågældende forvaltningsmyndighed kan anke PETs begæring til Tilsynet.

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehaug Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for
Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur.,
mag.scient.soc.
Hans Henrik
Brydesholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo
Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Høiby Prof.dr.med.
Thorkild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen
Advokattidmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Kranup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv.
sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv.
højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver,
cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver,
cand.jur.
Jens Elo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thylistrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende
overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv.
folketsmedlem
Pernille Boye Koch Cand.jur. ph.d.
lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Ad § 6, stk. 3:

Bemærkningerne til forslaget forudsætter, at de af Justitsministeren fastsatte nærmere regler bl.a. indeholder sletningsbestemmelser, jf. Den europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 8. For befolkningens tillid til efterretningstjenesten ville det være gunstigt, om en sådan henvisning fremgik direkte af lovtæksten.

Ad § 7, stk. 1:

Heller ikke her ses nogen begrundelse for, at kriteriet for videregivelse ikke kan være "må antages at have betydning" i stedet for laveste tærskel: "kan have betydning", jf. bemærkningerne til § 2.

Ad § 7, stk. 3:

Om videregivelse af oplysninger til især udenlandske myndigheder og internationale organisationer "må anses for forsvarlig" har før vist sig at være et kontroversielt spørgsmål, hvor egentlig kompetence snarere findes i f.eks. Udenrigsministeriet, Flygtningenævnet og Det Danske Institut for Menneskerettigheder end i PET. Da det formentlig er udelukket at inddrage disse institutioner, foreslås det som et sikkerhedsfilter, at spørgsmålet skal forelægges Tilsynet (som ifølge § 14 bl.a. har til opgave at kontrollere overholdelsen af denne bestemmelse), og i tilfælde af uenighed afgøres af Justitsministeren.

Ad § 8, stk. 1:

Det må betragtes som en retssikkerhedsmæssig styrkelse, at forbuddet mod registrering alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed efter forslaget ikke som i 1968-regeringserklæringen skal omfatte "danske borgere", men "her i landet hjemmehørende personer".

Det må forudsættes, at ændringen fra "alene på grundlag af" til "ikke i sig selv kan begrunde" er en rent sproglig ændring uden hensigt om realitetsændring.

Ad § 8, stk. 2:

Det fremgår af bemærkningerne, at WP forudsætter, at oplysningerne slettes, hvis det viser sig, at virksomheden er lovlig. Dette foreslås indskrevet i selve lovforslaget, som ellers umiddelbart kan læses som en åbning for omgåelse af det grundlæggende princip i stk. 1.

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehaug Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur., mag.scient.soc.
Hans Henrik Brydensholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorikild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen Advokatfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Krarup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Løkdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv. sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv. højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver, cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver, cand.jur.
Jens Elo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende overlæge, dr.med.
Mandana Zarehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv. folketingsmedlem
Pernille Boye Koch Cand.jur. ph.d. lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehauge Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for
Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur.,
mag.scient.soc.
Hans-Henrik
Brydensholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo
Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorkild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen
Advokatfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Krarup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv.
sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv.
højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver,
cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver,
cand.jur.
Jens Elo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende
overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv.
folketingsmedlem
Pemille Boye Koch Cand.jur. ph.d.
lektor
René Offersen Advokat

Ad § 8, stk. 3:

WP-forslaget lægger sig her i forlængelse af den noget bagvendte fortolkning af 1968-regeringserklæringen, som først blev introduceret af undersøgelseskommissionen vedr. Hetler- -sagen i 1978 som retfærdiggørelse af en registreringspraksis i strid med en umiddelbar læsning af regeringserklæringen og gentaget af PET-kommissionen i dens beretning i 2009, nu med støtte i det hemmelige notat fra justitsministeriet af 14. september 1968.

Reaktionerne på de oplysninger om PETs politiske registreringer, der fremkom i 1998, og som var grundlaget for nedsættelsen af WP-udvalget, viste tydeligt, at en sådan fortolkning kom bag på alle Folketingets partier (med undtagelse af DF).

Det siger sig selv, at en ny lov om PET ikke nødvendigvis skal relateres til historiske forventninger til eller erfaringer med en regeringserklæring af 1968. Men WP-forslaget tager ikke desto mindre udgangspunkt i 1968-erklæringen. Vi finder det derfor relevant at henvise til, hvad UF i 2011 udtaler om denne sammenhæng. I UF's beretning af 19.12.2011 hedder det i punkt 2.1. bl.a.: "Udvalget finder det kritisabelt..., at der med Justitsministeriets notat af 14. september 1968 og Arne Nielsens instruks af december 1968 blev skabt grundlag for en registreringspraksis hos PET, som ikke var i overensstemmelse med en i offentligheden udbredt forståelse af regeringserklæringen."

Det udelukker selvsagt ikke, at man nu ved lovgivning muliggør en registreringspraksis, som er mere vidtgående, end offentligheden (og Folketinget) fik forståelsen af efter regeringserklæringen i 1968. Men der savnes begrundelser for en sådan undtagelse fra den enkle regel i forslagens stk. 1, - som ellers er en enkel omskrivning af regeringserklæringen af 1968, som WP i øvrigt anser "for at være af helt central betydning."

I bemærkningen finder man to argumenter for en sådan undtagelse:

Den første er, at "Et absolut forbud (mod registrering *alene* på grundlag af lovlig politisk virksomhed) ville gå videre end hvad der følger af den gældende retstilstand." Det er selvfølgelig korrekt i den forstand, at "den gældende retstilstand" åbenbart accepteres som det hemmelige justitsministerielle notat af 14. september 1968, som Folketinget ikke fik kendskab til før med PET-kommissionens beretning 2009. Og som UF i sin beretning af 19.12.2011 som ovenfor nævnt finder kritisabelt.

Men mere grundlæggende: når et WP-udvalg nedsættes på baggrund bl.a. af en PET-praksis byggende på dette hemmelige notat for at lave nye regler for PET, virker det absurd at henvise til, at et absolut forbud mod

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

registrering alene på grundlag af lovlige politisk virksomhed "ville gå videre end hvad der følger af den gældende retstilstand." Man må vel gå ud fra, at WP-udvalget om nødvendigt skal hæve sig over den gældende retstilstand, hvis det skal nytænke tidssvarende regler for PET.

Det andet argument er, at et absolut forbud "ligger desuden ikke i naturlig forlængelse af persondatalovens almindelige behandlingsregler". I betragtning af, hvor meget WP (med rette) gør ud af at argumentere for, at PETs opgaver og beføjelser er noget ganske særligt og derfor begrundet en særlig lov for tjenestens virksomhed, forekommer det irrelevant at henvise til persondatalovens "almindelige behandlingsregler".

Sammenfattende er det vanskeligt at finde nogen holdbar begrundelse for at registrere ledende medlemmer af lovlige politiske foreninger og organisationer, når der ikke er andre grunde end deres medlemskab af sådanne ledelser.

Tilbage står spørgsmålet, som ikke er afklaret i forslaget eller de tilknyttede bemærkninger, om registrering af disse personer, som lovforslaget umiddelbart kan udlægges, kun omfatter deres navne, eller som hidtil også hjemler en personsag med alle mulige andre personlige oplysninger om de pågældende. Hvis man fremtidig vil tillade registrering af ledende medlemmer af lovlige politiske organisationer alene p.gr.a. deres lovlige ledelsesfunktion, bør dette spørgsmål afklares.

Ad § 10, stk. 1:

Ifølge kommissoriet skulle WP-udvalget overveje mulighederne for at give borgerne egenindsigt mht. PETs registreringer mv. Dette afvises, jf. § 9, stk.1. WP foreslår i stedet en såkaldt 'indirekte indsigt' bestående i, at borgeren får ret til at anmode Tilsynet om "at undersøge, om tjenesten uberettiget behandler oplysninger om den pågældende. Tilsynet sikrer, at det ikke er tilfældet", hvilket derefter meddeles den pågældende. Dette uddybes i bemærkningerne således: "Af meddelelsen skal imidlertid alene kunne udledes, at der ikke uberettiget behandles oplysninger om den pågældende. Det skal ikke fremgå eller kunne udledes, at der ikke behandles eller har været behandlet oplysninger, eller at der tidligere uberettiget har været behandlet oplysninger, eller at der berettiget behandles oplysninger."

Der er således ingen tvivl om, at borgeren iht. forslaget ikke bliver informeret herom, hvis vedkommende har været uberettiget registreret. Det fremgår ikke, hvorfor WP har valgt en så bemærkelsesværdig begrænsning, som findes uantagelig af to grunde:

For det første forekommer det kun rimeligt, at borgeren efter en *uberettiget*

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:

Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehauge Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:

Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur., mag.scient.soc.
Hans Henrik Brydensholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorkild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen Advokatfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Kranup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv. sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv. højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver, cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver, cand.jur.
Jens Elo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Suné Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv. folketingsmedlem
Pernille Boye Koch Cand.jur. ph.d. lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

registrering, overvågning el.lign. orienteres om hvordan, i hvilken periode, på hvilket grundlag og hvorfor Tilsynet har fundet det uberettiget.

For det andet er en praksis som foreslået af WP ikke egnet til at skabe tillid til hverken tjenesten eller Tilsynet, således som UF i sin beretning af 19. december 2011, punkt 2.3 udtrykkelig fremhæver som et vigtigt formål med en ny samlet regulering af PET's virksomhed. Hertil ville nærmere oplysninger om eventuelle tilfælde, hvor Tilsynet underkender PET, være af afgørende betydning for offentlighedens og for den sags skyld Folketingets fornemmelse af hyppigheden af den slags tilfælde, og hvor grænsen går for uberettiget behandling af personoplysninger.

Ad § 10, stk. 2:

Det bemærkes, at den undtagelse, som giver Tilsynet mulighed for i særlige tilfælde at pålægge PET at give borgeren indsigt i PET's behandling af personoplysninger om den pågældende, forudsætter, at Tilsynet har kendskab til sådanne sager. Det vil efter forslaget blive helt vilkårligt, hvis Tilsynets kontrol udover anmodninger efter § 10, stk. 1, som forudsat i § 16 alene skal bygge på stikprøveudtagelse.

Ad § 12:

Det fremgår af bemærkningerne, at WP "foreslår, at de generelle retningslinier for tilsynsorganets sammensætning og virksomhed fastsættes ved lov", idet WP derved ønsker at forhindre, at vilkårene for Tilsynet ikke væsentligt kan ændres eller Tilsynet ligefrem nedlægges rent administrativt. Det må betragtes som en konsolidering af Tilsynets uafhængighed.

Omvendt ses der på den baggrund ingen begrundelse for i Lov om PET (§ 12, stk. 2) at fastslå, at medlemmer af tilsynet har *ret* til genbeskikkelse for en anden periode.

Ad § 15:

Det må ubetinget henstilles til justitsministeren at følge mindretallets forslag til et stk. 1, 2. pkt., og dets begrundelse herfor.

Ad § 16:

Det fremgår indirekte, at Tilsynet i modsætning til Wamberg-udvalget ikke skal have forelagt alle nyregistreringer. Det forekommer at være en unødigt

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehauge Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur., mag.scient.soc.
Hans Henrik Brydesholt.Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen Advokattfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Krarup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv. sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv. højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver, cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver, cand.jur.
Jens Eto Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thyllstrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv. folketingsmedlem
Pernille Boye Koch Cand.jur. ph.d. lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

og meget stærk begrænsning af Tilsynets reelle mulighed for den kontrol, som Tilsynet i henhold til § 14 skal udøve. Det bemærkes, at de principielle indvendinger mod forelæggelse af nyregistreringer, som fremgår af WP's bemærkninger, har nøjagtig samme vægt eller mangel på vægt, når det gælder Tilsynets stikprøver. De principielle indvendinger er således allerede tilsidesat, således at der kun er rent praktiske grunde som antallet af sager stående overfor hensynet til kontrollens effektivitet og troværdighed. Det må derfor anbefales, at Tilsynet ligesom Wamberg-udvalget får ret til at få alle nyregistreringer/behandlinger af personoplysninger forelagt.

Ad § 18:

Uanset om kravene til Tilsynets årlige redegørelse indarbejdes i Lov om PET eller i den påtænkte særlige lov om Tilsynet, finder Retssikkerhedsfonden, at det bør stilles krav svarende til de årlige redegørelser fra det norske tilsynsorgan, herunder om antallet af nye personsager, antallet af sletninger, antallet af stikprøver og inspektioner samt af eventuelle underkendelser.

Ad § 20:

WP-udvalget blev anmodet om at overveje mulighederne for såkaldt historisk indsigt. WP vil ikke anbefale en sådan, men har konciperet en evt. bestemmelse herom, hvis Folketinget skulle ønske en sådan.

WP's begrundelse for afvisning af historisk indsigt, nemlig at de fleste registreringer fra tiden op til 1989 er slettet, og at det derfor ikke er et repræsentativt men noget tilfældigt billede, der vil fremgå af de endnu eksisterende mellem et og to tusind registreringer, forekommer ikke at være nogen overbevisende begrundelse for ikke at give historisk indsigt. Alene det, at PET har fundet det relevant at bevare disse personoplysninger fra Den kolde Krig helt frem til 1998, da sletningerne med nedsættelse af PET-kommissionen blev sat i bero, gør dem interessante ikke bare for de pågældende personer, men også for offentlighedens billede af PET's opfattelse af sine opgaver. Desuden vil historisk indsigt kunne bidrage til at aflive myter blandt ikke-registrerede eller for længst slettede personer.

WP synes heller ikke at have haft øje for det retssikkerhedsmæssige hensyn, som fremdrages af UF, beretningen af 19.12.2011, pkt. 2.4: "Udvalget finder dog grund til at påpege skævheden i, at en stor del af det, der er offentliggjort i PET-kommissionens beretning – og i den bog, som nogle af deltagerne i kommissionens arbejde efterfølgende har udgivet – bygger på materiale, som de omtalte personer og organisationer og andre

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehaug Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyngge Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur., mag.scient.soc.
Hans Henrik Brydesholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Bishop
Niels Høiby Prof.dr.med.
Thorild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen Advokattfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Kranup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv. sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv. højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorrådgiver, cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver, cand.jur.
Jens Eto Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Per Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv. folketingsmedlem
Pemille Boye Koch Cand.jur. ph.d. lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

forskere ikke kan få adgang til, fordi kommissionens beretning og bogen især bygger på kilder i PET, men også på samtaler, vidneforklaringer og dokumenter fra ministerier. Der er således ved brug af dette materiale ikke tale om almindelig historisk forskning, der kan udsættes for kritisk gennemgang af andre forskere ud fra en kildekritisk tilgang. ... Særlig i forhold til PET's arkivalier kan der imidlertid være grund til at overveje den registreredes stilling, når forskere gives indsigt i PET's arkivmateriale."

På den baggrund må det stærkt anbefales at give adgang til historisk indsigt.

Ad § 20, stk. 3:

Retssikkerhedsfonden går ud fra, at påklagemuligheden i stk. 3 refererer til afslag, PET måtte meddele efter stk. 1 – og ikke som der står efter stk. 2, som ikke ses at give mening.

Ole Espersen
formand

Nytorv 5, 1. sal
1450 København K

Kontaktoplysninger:
post@retssikkerheds-fonden.dk
Tlf.: 20 73 22 88

Hjemmeside:
www.retssikkerheds-fonden.dk

Dato: Juni 2012
Navn: LS

Fondens bestyrelse:
Ole Espersen Prof.dr.jur. (formand)
Vagn Greve Prof.lic.jur.
Christian Harlang Advokat (H)
Holger Kallehauge Fhv. landsdommer
Preben Wilhelm Cand.mag., lic.jur.

Medlemmer af Forum for retssikkerhed:
Lennart Lyng Andersen Prof.lic.jur.
Ole Stig Andersen Tidl. direktør for
Folketinget
Jørgen Ballhausen Advokat (H)
Flemming Balvig Prof.dr.jur.,
mag. scient. soc.
Hans Henrik
Brydesholt Landsdommer
Thomas Elholm Prof. ph.d. cand.jur.
Bjørn Elmquist Advokat (H)
Hans Jørgen Engbo
Fængselsinspektør
Jørgen Estrup Seniorrådgiver
Jens Vedsted-Hansen Prof.dr.jur.
Hans Hertel Prof.
Kjeld Holm Biskop
Niels Højby Prof.dr.med.
Thorkild Høyer Advokat (H)
Torben Ishøj Overlæge
Christian F. Jensen
Advokatfuldmægtig
Claus Haagen Jensen Prof.
Marianne Kastrup Overlæge
Ole Krarup Prof.dr.jur.
Claus Larsen Fhv. byretspræsident
Helle Lokdam Advokat (H)
Torben Lund, Advokat, fhv.
sundhedsminister
Anker Brink Lund Prof.dr.phil.
Brian Patrick McGuire Prof.
Peter Pagh Prof.dr.jur.
Ulrich Horst Petersen Cand.jur.
Niels Pontoppidan Fhv.
højesteretspræsident
Lars Adam Rehof Seniorkonsulent,
cand.jur.
Bente Rich Speciallæge
Jesper Ryberg Prof.
Therese Rytter Juridisk rådgiver,
cand.jur.
Jens Elo Rytter Prof. ph.d. cand.jur.
Poul Smidt Journalist, cand.jur.
Eva Smith Prof.dr.jur.
Sune Skadegaard Thorsen Advokat
Tyge Trier Advokat
Asger Thystrup Advokat
Pér Ole Tråskmann Prof.
Fritz Videbech Advokat
Poul Videbech Prof. ledende
overlæge, dr.med.
Mandana Zarrehparvar Chefkonsulent
Line Barfod Advokat, fhv.
folketingsmedlem
Pernille Boye Koch Cand.jur. ph.d.
lektor
René Offersen Advokat

Fondens formål:

Retssikkerhedsfonden er almennyttig. Dens formål er at fremme viden om samt forståelse og respekt for retsstatsprincippernes betydning for den demokratiske stat. Dette skal ske blandt andet ved at støtte og inspirere til forskning og formidling, afholdelse af seminarer m.v.

Der er i fondens regi etableret et "Forum for retssikkerhed", hvori der udveksles erfaringer vedrørende udviklinger inden for aktuelle retssikkerhedsområder.

Der søges tilrettelagt en indsats på forskellige områder blandt andet ved udarbejdelse af beskrivelser af udviklingen og diskussioner om dens mulige implikationer for væsentlige retssikkerhedsspørgsmål. Såvel Forum for retssikkerhed som Retssikkerhedsfonden kan tage aktuelle emner op med politikere og myndigheder.

Udpejlsluk 12/6

Lektor, cand. jur.,
ph.d
Pernille Boye Koch
Juridisk Institut
Syddansk Universitet
Campusvej 55
5230 Odense M

Tlf. 6550 3598
Fax 6593 0726
pbk@sam.sdu.dk

31. maj 2012

Retssikkerhedsfondens høringsvar vedr. Betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE

Jeg foreslår, at vi besvarer henvendelsen efter følgende retningslinjer:

Ved brev af 24. februar 2012 har Justitsministeriet og Forsvarsministeriet anmodet om Retssikkerhedsfondens udtalelse om betænkning nr. 1529/2012 om PET og FE. Med betænkningen fremlægges et udkast til nye love for PET og FE, hvilket blandt andet indebærer, at der nu etableres egentlige lovgrundlag for tjenesterne, der oprettes et uafhængig tilsyn, ligesom der etableres en særlig klageordning, hvorved borgere kan få undersøgt om der uberettiget behandles oplysninger om vedkommende.

1. Retssikkerhedsfondens bemærkninger til betænkningens forslag

1.1 Generelt

Retssikkerhedsfonden finder det positivt, at der omsider lægges op til et egentligt lovgrundlag for efterretningstjenesterne, og at der med betænkningen er gjort et vigtigt stykke arbejde med at udrede de eksisterende regler og retningslinjer, der har betydning for tjenesternes virke. Det er også retssikkerhedsmæssigt et fremskridt, at der etableres en egentlig klageordning for borgere, der gerne vil have undersøgt, om der uberettiget er registreret eller på anden måde behandlet oplysninger om vedkommende.

Retssikkerhedsfonden vil imidlertid gerne gøre opmærksom på, at det foreslåede retsgrundlag lider af alvorlige retssikkerhedsmæssige mangler, ligesom overensstemmelsen med vores konventionsmæssige forpligtelser er tvivlsom. Disse påstande uddybes i det følgende, der afslutningsvist vil opstille nogle mere konkrete anbefalinger.

1.2 Om retsgrundlagets karakter

Formålet med at etablere et egentligt lovgrundlag for PET og FE er at skabe klarhed og opstille grænser for efterretningstjenesternes arbejde. I kommissoriet for Wendler Pedersen-udvalget blev det anført, at "en sådan regulering vil bl.a. skulle tilsigte at skabe klarhed om rammerne

for PET's aktiviteter og virkemåde og hermed også om, hvad der falder uden for disse rammer".

Retssikkerhedsfonden mener, at betænkningens udkast til lovgrundlag er så bredt og generelt formuleret, at det kun i meget ringe omfang skaber klarhed eller opstiller grænser for efterretningstjenesterne. For eksempel er beskrivelsen af efterretningstjenesternes opgaver og virkemidler meget overordnet og nævner ikke f. eks. meddelere, agenter, infiltration og samarbejde med udenlandske efterretningstjenester. Og de centrale bestemmelser om PET's indhentning af oplysninger (lovudkastets §§2-3) er formuleret i meget vage vendinger, der i vidt omfang giver anledning til et skøn, og opstiller derfor kun i meget begrænset omfang grænser for efterretningstjenesterne.

Dette er et retssikkerhedsmæssigt problem, idet det bliver meget svært for borgerne at se, i hvilket omfang de kan risikere at blive berørt af efterretningstjenestens aktiviteter, ligesom det kan være endog særdeles vanskeligt for det nyoprettede tilsyn at kontrollere aktiviteterne, når de retlige grænser er så diffust angivet i lovgrundlaget.

Det er et almindeligt anerkendt princip i dansk ret, at der stilles større krav til hjemmelsgrundlagets klarhed og præcision, jo større indgreb over for borgeren der er tale om. Indgreb i privatlivets fred og boligens ukrænkelighed via efterretningstjenesterne aktiviteter må i den forstand betragtes som endog særdeles intensive indgreb. Også Den Europæiske Menneskerettighedskonvention fastslår, at indgreb i f. eks. retten til privat- og familieliv, jf. art. 8, skal hvile på et klart og sikkert hjemmelsgrundlag i national ret.

Særligt i relation til efterretningstjenesterne indgreb over for borgerne har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol i dommene *Leander v. Sweden* (1987), *Amman v. Switzerland* (2000), *Rotaru v. Romania* (2000) og *Association for European Integration and Human Rights and Ekimdzhiiev v. Bulgaria* (2007) fastslået, at lovgivningens betingelser skal være tilstrækkeligt klare til at give den pågældende en passende angivelse af, under hvilke omstændigheder og efter hvilke betingelser der kan foretages hemmelige indgreb i privatlivet, og at omfanget af et eventuelt skøn skal og den nærmere måde hvorpå det udøves skal angives med en sådan grad af præcision, at individets retssikkerhed er tilstrækkeligt beskyttet.

Retssikkerhedsfonden synes umiddelbart, at det er vanskeligt at se, at de nye lovudkast opfylder disse betingelser og undrer sig over, at betænkningen ikke mere direkte bruger sin egen redegørelse i betænkningens kapitel 13 om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention som afsæt for en analyse af, hvilke helt konkrete krav konventionen opstiller til kontrolordning og retsgrundlag, og hvordan betænkningens lovudkast stemmer overens hermed.

Som betænkning 1529 illustrerer, gælder en lang række yderligere mere specifikke (administrative) regler og retningslinjer for efterretningstjenesterne om f.eks. behandling af personoplysninger, brugen af meddelere og civile agenter, sikkerhedsgodkendelser mv. Det kan undre, at udvalget ikke har valgt at indarbejde flere af disse mere specifikke regler i selve loven; hvil-

ket regeringen ved kommissoriets udformning for så vidt synes at forudsætte (se punkterne 1.-8 i afsnit 4.2 i kommissoriet, som er optrykt i betænkningens 19-20). At regulere via administrative forskrifter henlægger betydelig magt til den til enhver tid siddende minister, der egenhændigt kan fastsætte den nærmere retstilstand. Også af disse grunde burde et nyt lovgrundlag medtage mere konkrete regler.

1.3 Nærmere om PETs beføjelser

Nogle helt centrale bestemmelser er lovudkastets §§ 2-3 om tilvejebringelse af oplysninger. Her har man valgt at operere med nogle meget lave tærskler for informationsindsamling, nemlig at oplysningerne "*kan have betydning for tjenestens virksomhed*" (egen informationsindsamling) eller "*må antages at have betydning* (oplysninger indhentet fra andre forvaltningsmyndigheder). Det er ganske vidtgående, og det er ganske vanskeligt at forestille sig, hvordan det nyoprettede kontrolorgan i praksis skal kunne udfordre og dermed efterprøve efterretningstjenestens fagkyndige skøn med så bredt definerede beføjelser.

Endvidere er det en udvidelse af PETs beføjelser i forhold til den eksisterende retstilstand. Det fremgår nemlig af det nuværende kommissorium for Wamberg-udvalget, at efterretningstjenesten alene må behandle oplysninger om personer, organisationer eller virksomheder i det omfang, hvori dette er *nødvendigt* til varetagelse af efterretningstjenestens opgaver, og i den forstand overgår man altså fra et nødvendighedskrav over til et relevanskrav. I betragtning af det vidtrækkende indgreb en hemmelig registrering eller anden indhentning af personlige oplysninger kan være for den enkelte borger forekommer det ud fra et retssikkerhedsperspektiv betænkeligt at indføre så lempelige grænser for efterretningstjenesterne.

Det fremgår af betænkningen, at man vil kompensere for den vidtgående adgang til indhentning af oplysninger ved at operere med skærpede krav til PETs *interne* behandling af de relevante personoplysninger, ligesom en række af persondatalovens generelle principper skal gælde i disse situationer. Disse initiativer anerkendes, om end det bemærkes, at en række af persondatalovens generelle principper allerede i forvejen må antages at gælde i kraft af almindelige forvaltningsretlige retsgrundsætninger.

Retssikkerhedsfonden finder anledning til at påpege, at betænkningens forslag til regulering af PET's behandling af oplysninger på baggrund af politisk virksomhed, religion, etnicitet mv. ud fra et retssikkerhedsperspektiv lider af forskellige mangler.

Først og fremmest forekommer det *foreslåede forbud mod behandling af personoplysninger på baggrund af lovlig politisk virksomhed*, jf. lovudkastets § 8, at have en meget diffus karakter, der kun i meget ringe omfang sætter grænser for politisk registreringer. Dette følger primært af de medfølgende bemærkninger til lovbestemmelsen, hvori der anføres en lang række mulige undtagelser og modifikationer til forbuddet. Således fremgår det for eksempel, at PET ikke er afskåret fra mere overordnet at indsamle og behandle oplysninger om lovlige politiske aktiviteter med henblik på at tilvejebringe baggrundsmateriale til forståelse af generelle sam-

fundsmæssige forhold, og at dette f. eks. kan være nødvendigt med henblik på at tegne og vurdere et trusselsbillede forud for f. eks. udenlandske statsoverhoveders besøg i Danmark.

Ligeledes fremgår det, at PET i sit arbejde med at registrere og behandle politiske foreninger og organisationer kan have behov for at inddrage oplysninger om i hvert fald ledende medlemmer af disse. Betænkningen vil ikke definere, hvad der mere præcist forstås ved et ledende medlem, idet "fastsættelsen heraf må ske i praksis gennem PETs og PET-tilsynets virksomhed". Betænkningen nævner dog, at i hvert fald hovedbestyrelsesmedlemmer, forretningsudvalgsmedlemmer, ministre, folketingsmedlemmer, medlemmer af Europa Parlamentet, regionrådsmedlemmer og byrådsmedlemmer må anses for omfattet af kategorien. Modsat kan menige partimedlemmer, stillere, anmeldere, delegerede, samt deltagere i seminarer, deputationer, vælgermøder og lejre ikke siges at være ledende medlemmer. Alle politisk aktive i gråzonen derimellem er der således ikke taget stilling til.

Endelig lægges der op til den modifikation i forbuddet mod behandling af oplysninger vedrørende politisk aktive, at PET godt kan interessere sig for og indhente og behandle oplysninger om personer, der udøver politisk virksomhed, hvis blot det foregår i en afklaringsfase, hvor der hersker usikkerhed om virksomhedens lovlighed, jf. lovudkastets § 8, stk. 2.

Alt i alt lægges der op til en ganske vidtgående adgang til registrering og behandling af oplysninger om personer, der udøver lovlig politisk virksomhed. Ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv er en vid adgang til potentiel overvågning og registrering af politisk aktive særlig betænkelig, fordi det kan afholde nogen fra at engagere sig politisk og dermed være en anstødssten mod hele det fundament, vores demokrati hviler på.

En anden principiel betænkelighed knytter sig til det forhold, at betænkningen og det dertil hørende lovudkast ikke lægger op til et (tilsvarende) forbud mod behandling af oplysninger på baggrund af f. eks. religiøs og filosofisk virksomhed. Udvalget bag betænkningen begrundet det ikke nærmere men bemærker blot, at "Udvalget har dog ikke fundet tilstrækkeligt grundlag for at foreslå en sådan tilføjelse". Ud fra et menneskerettigheds perspektiv kan man med henvisning til religions- og samvittighedsfriheden tale for, at en udeladelse af religion og filosofi som registrerings- og behandlingsgrund er problematisk. Til illustration må man i f. eks. Norge som udgangspunkt ikke behandle oplysninger om personers etnicitet og nationale baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsforhold eller oplysninger om sundhedsmæssige eller seksuelle forhold.

1.4 Om PET-tilsynets sammensætning og kompetence

Det må anses som et vigtigt retssikkerhedsmæssigt fremskridt, at der med lovforslaget lægges op til oprettelsen af et *uafhængigt* tilsynsorgan med et selvstændigt sekretariat.

Det er imidlertid helt afgørende at gøre sig klart, at det skitserede PET-tilsyn kun får kompetence til at føre tilsyn med en begrænset del af PET's virksomhed, idet forslaget kun tillægger PET-tilsynet kontrolbeføjelser i forhold til behandling af personoplysninger. Dermed er væsent-

lige dele af efterretningstjenesternes virksomhed (f. eks. brugen af agenter og meddelere, samarbejde med udenlandske efterretningstjenester, budget- og revisionskontrol) reelt stadig uden for ekstern kontrol.

Det betyder også, at der fortsat ikke er taget hånd om en lang række forhold, som borgere kan have ønske om at klage over, eller som Folketinget og offentligheden kan finde behov for bliver undersøgt. Det gælder også situationer, hvor der i praksis har vist sig et konkret behov for øget retssikkerhed, f. eks. klager over afslag på sikkerhedsgodkendelse eller over manglende mulighed for statsborgerskab, større sletteaktioner mv.

Wendler Pedersen-udvalget kan for så vidt ikke bebrejdes, at de ikke har foreslået et bredere kompetenceområde, idet de var begrænset af deres kommissorium, men der skal stærkt opfordres til, at regeringen og Folketinget benytter lejligheden til at udvide PET-tilsynets kompetenceområde og/eller snarest muligt tager stilling til en moderniseret og skærpet parlamentarisk kontrol som supplement til PET-tilsynets virke.

PET-tilsynet skal afløse det hidtidige Wamberg-udvalg, og betænkningen og lovudkastet lægger op til at afskaffe de forudgående obligatoriske godkendelser af f. eks. nyregistreringer til fordel for en efterfølgende stikprøvekontrol. Ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv er dette ikke en ubetinget fordel, idet kontrolorganet mister noget styring, og idet kontrollens effektivitet nu i meget vidt omfang kommer til at afhænge af, hvor mange ressourcer PET-tilsynet stilles til rådighed.

Det kan endvidere bemærkes, at Wamberg-udvalgets særlige beføjelser i forhold til støttedatabaser (forudgående godkendelse af oprettelse, fastsættelse af nærmere regler for disse, hvilke medarbejdere der har adgang og fastsættelse af slettefrister) tilsyneladende ikke overføres til PET-tilsynet. Heller ikke den særlige opfølgning på efterretningstjenesternes udvidede beføjelser i medfør af terrorpakke 2 synes overført til PET-tilsynet. Endelig kan det bemærkes, at der ikke lægges op til, at PET-tilsynet som Wamberg-udvalget skal inddrages i udarbejdelse af nærmere administrative retningslinjer for tjenesternes behandling af personoplysninger og i kontrollen heraf, selv om den mere specifikke regulering (i kraft af lovudkastets meget bredt formulerede bestemmelser) fortsat kommer til at blive fastsat administrativt.

Afslutningsvist skal i lyset af det ovenfor anførte om de retssikkerhedsmæssige betænkeligheder ved det meget vage retsgrundlag bemærkes, at en effektiv og reel kontrol i ganske vid udstrækning afhænger af, hvilke økonomiske og faglige ressourcer der stilles til rådighed for PET-tilsynet. Af lovudkastets bestemmelser fremgår, at medlemmerne selv ikke nødvendigvis (udover formanden, der skal være dommer) skal have en særlig ekspertise inden for hverken det juridiske, det politiske eller det efterretningsmæssige område, og derfor bliver det meget desto vigtigere at sikre en stor og slagkraftig sekretariatsbistand, der besidder nogle af disse relevante kvalifikationer. I f. eks. Norge og Sverige har sammenlignelige kontrolorganer store sekretariater med 6-8 fuldtidsansatte fagpersoner, primært jurister. Det er på denne baggrund

afgørende for det nye kontrolorgans reelle muligheder for at udfylde sin rolle, at PET-tilsynet udstyres med sammenlignelige ressourcer.

1.5. Om omfanget af klageadgang

Det er meget prisværdigt, at der nu åbnes op for en egentlig klageadgang for borgere, der gerne vil have kontrolleret, om der uberettiget er behandlet oplysninger om dem, jf. lovudkastets § 10, stk. 1. Retssikkerhedsfonden finder det for så vidt naturligt, at man har lagt op til en indirekte indsichtsordning på grund af de særlige hensyn til fortrolighed og hemmelighed, som efterretningstjenesterne opererer under.

Derimod forekommer det at være meget restriktivt, at den klagende borger ikke under nogen omstændigheder får mere udførlige informationer om udfaldet af hans klage – ikke engang i de situationer, hvor der rent faktisk uberettiget har været behandlet oplysninger om den pågældende. Af principielle og retssikkerhedsmæssige grunde bør der tilstræbes så udstrakt åbenhed som muligt – særligt i situationer, hvor efterretningstjenesten rent faktisk har handlet ulovligt. Dette kunne f. eks. afhjælpes ved et princip om, at PET-tilsynets udtalelse til klageren skal være så fuldstændig og udførlig som mulig uden at der dog videregives klassificerede oplysninger. Et sådant princip er for eksempel gældende ved tilsvarende klagebehandling i Norge, jf. <http://www.eos-utvalget.no/hXGXCTgZf15T.35.idium>.

Retssikkerhedsfonden anbefaler, at der etableres en historisk indsichtsordning for perioden 1945-1989 som skitseret i betænkningen og udmøntet i lovudkastets § 20. Selv om en stor del af personsagerne fra den kolde krig ikke længere eksisterer, har det for den enkelte en stor selvstændig værdi at få oplyst, at der ikke hos PET findes registrerede oplysninger om vedkommende, eller at få indsigt i de oplysninger, der stadig eksisterer.

Som antydnet ovenfor finder Retssikkerhedsfonden det også tilrådeligt, at der etableres en mere generel klageadgang og dermed klageordning vedrørende andre forhold end behandling af personoplysninger. For eksempel er det utilfredsstillende, at der ikke er adgang til at klage over afslag på sikkerhedsgodkendelser, man kan heller ikke klage over manglende optagelse på et lovforslag om statsborgerskab på baggrund af PET's anbefalinger, eller i øvrigt klage over påstået uretmæssig adfærd fra PET's side, der ikke snævert handler om behandling af personoplysninger (men i stedet om f. eks. uretmæssig brug af agenter og meddelere, samarbejde med udenlandske efterretningstjenester, læk af fortrolige oplysninger mv.).

1.6. Om PET-tilsynets reaktionsmuligheder

Retssikkerhedsfonden finder det meget beklageligt, at et flertal i udvalget bag betænkningen anbefaler, at PET-tilsynet *ikke* skal have adgang til at træffe bindende afgørelser over for PET. En kompetence til at træffe afgørelser (og ikke blot afgive uforbindende udtalelser og henstillinger) synes at være en afgørende forudsætning for tilsynets gennemslagskraft, særligt fordi sagerne - på grund af hensynet til fortrolighed og rigets sikkerhed - ikke kan gøres til genstand for offentlig debat, hvis PET/Justitsministeriet undtagelsesvist undlader at efterkomme tilsynets henstillinger. Derfor adskiller situationen sig f. eks. fra kontrollen via Folketingets Om-

budsmand, hvor sagernes dækning i pressen og/eller efterfølgende behandling i Folketinget er et vægtigt pressionsmiddel over for modvillige forvaltningsmyndigheder.

Flertallets henvisning til, at en kompetence til at træffe bindende afgørelser, vil medføre et potentielt problem, idet det endelige ansvar ikke længere er placeret hos regeringen og justitsministeren, er ikke efter Retssikkerhedsfondens opfattelse et overbevisende argument. Det generelle princip om ministrenes ansvar for regeringsførelsen udelukker jo generelt ikke, at der kan henlægges kompetence til at træffe endelige afgørelser til andre organer. Således er det helt normalt at anerkende f. eks. domstolenes adgang til at efterprøve forvaltningsafgørelser og/eller henlæggelse af den endelige administrative kompetence til uafhængige råd og nævn (som f.eks. Flygtningenævnet eller Natur- og Miljøklagenævnet), altså til instanser uden for det almindelige ministerielle hierarki, uden at det normalt anses for et problem i forhold til ministeransvaret.

Retssikkerhedsfonden finder det også værd at bemærke, at et stort antal anerkendte jurister - nemlig 7 ud af udvalgets i alt 9 medlemmer - ikke anser ministeransvarsaspektet som et afgørende argument imod at overlade PET-tilsynet adgang til at træffe bindende afgørelser, heriblandt Danmarks vel nok førende ekspert i ministeransvar, Højesteretsdommer (tidligere professor) Jens Peter Christensen.

Hvis PET-tilsynet alene tildeles adgang til at afgive uforbindende udtalelser over for Justitsministeriet og PET, er det vanskeligt at se, hvori den klare styrkelse af kontrollen med PET, som blev bebudet ved betænkningens offentliggørelse, egentlig består.

1.7 Om forholdet til menneskerettighederne

Der må ses med stor alvor på det faktum, at det store mindretal i udvalget rent faktisk anfører (betænkningen s. 432), at en manglende afgørelseskompetence til PET-tilsynet betyder, at der kan sættes spørgsmålstegn ved, om Danmark opfylder de minimumsstandarder vedrørende kontrolforanstaltninger, der kan udledes af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Retssikkerhedsfonden er enig i, at den skitserede model for et fremtidigt tilsyn og det dertil hørende meget vagt formulerede lovgrundlag, er så relativt sporadisk, at der kan rejses alvorlig tvivl om, hvorvidt den overhovedet opfylder vores konventionsmæssige forpligtelser. Der kan i den forbindelse henvises til behandlingen af EMRK i PET-kommissionens beretning, 2009, bind 15, kapitel 9 (http://www.petkommissionen.dk/fileadmin/bind/pet_bind15.pdf) og Betænkning 1529's egen behandling af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention i kapitel 13. Det forekommer i øvrigt meget mærkværdigt, at udvalget bag betænkningen ikke har fundet anledning til at forholde sig mere konkret til, hvilke konsekvenser dens egne betragtninger i kapitel 13 har for udformningen af den konkrete kontrolordning og det konkrete retsgrundlag.

I tråd hermed kan det fremhæves, at det foreslåede lovudkast med den dertil knyttede kontrolordning kun i meget ringe omfang lever op til de anbefalinger, som FN's Menneskerettighedsrapportør fastsatte i en rapport til FN's generalforsamling i 2010 (Compilation of good

practices on legal and institutional frameworks and measures that ensure respect for human rights by intelligence agencies while countering terrorism, including on their oversight, Report of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism, (<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/14session/A.HRC.14.46.pdf>)

Det er blandt andet anbefalingerne om, at efterretningstjenesternes beføjelser er præcist og snævert defineret i offentligt tilgængelige love (practice 2, 3 og 4), at relevante kontrolorganer dækker alle dele af efterretningstjenesternes arbejde og har kompetence til at træffe bindende afgørelser (practice 6 og 10), og at berørte borgere har en generel klageadgang og effektive retsmidler (practice 20 (f)), som det foreliggende forslag næppe lever op til.

Det er tankevækkende og beklageligt, at et moderne og retssikkerhedsorienteret land som Danmark ikke kan opfylde disse generelle anbefalinger fra FN.

1.8 Afsluttende opsummering

Retssikkerhedsfonden anbefaler på denne baggrund:

- At der foretages en tilbundsgående analyse af og redegørelse for, hvordan det konkrete lovudkast forholder sig til vores konventionsmæssige forpligtelser i medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og til retningslinjerne i FN's anbefalinger for retlige rammer for efterretningstjenester.
- At retsgrundlaget gøres mere specifikt, og at der i højere grad indarbejdes mere konkrete regler, der på nuværende tidspunkt findes i administrative forskrifter.
- At det overvejes at udvide PET-tilsynets kompetence og/eller at der hurtigst muligt tages initiativ til at modernisere og styrke den parlamentariske kontrol, så større dele af efterretningstjenesternes virksomhed (og ikke kun spørgsmålet om behandling af personoplysninger) inddrages under den eksterne kontrol.
- At der indføres en mere generel klageadgang for berørte individer over efterretningstjenestens aktiviteter.
- At der indføres indsigtsret i de tilbageværende historiske oplysninger fra den kolde krig.
- At PET-tilsynet tildeles kompetence til at træffe bindende afgørelser som anbefalet af mindretallet i betænkningen.
- At der optages flere generelle principper i retsgrundlaget, som f.eks. forbud mod registrering alene pga. religion, filosofisk overbevisning, etnicitet, seksualitet og et generelt proportionalitetsprincip og en forpligtelse til at overholde generelle menneskeretlige forpligtelser.
- At PET-tilsynet sikres betydelig sekretariatsbistand i form af økonomiske ressourcer til et slagkraftigt sekretariat og fagkyndig bistand i juridisk, efterretningsmæssig og IT-kyndig forstand.